

6/2011

Konkurssilain tarkistaminen

Lausuntotiivistelmä

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

Konkurssilain tarkistaminen

Lausuntotiivistelmä

28.1.2011

Julkaisun nimi	Konkurssilain tarkistaminen Lausuntotiivistelmä		
Tekijä	Tuula Linna		
Oikeusministeriön julkaisu	6/2011 Mietintöjä ja lausuntoja		
OSKARI numero	OM 1/41/2010	HARE numero	OM002:00/2010
ISSN-L	1798-7105		
ISSN (PDF)	1798-7105		
ISBN (PDF)	978-952-259-104-3		
URN	URN:ISBN: 978-952-259-104-3		
Pysyvä osoite	http://urn.fi/URN:ISBN: 978-952-259-104-3		
Asia- ja avain- sanat	Konkurssi, itsekriminointisuoja, ulosotto, syyttäjän asema, julkisselvitys, pesänhoitaja		
Tiivistelmä	<p>Oikeusministeriö asetti 14.1.2010 työryhmän valmistelemaan konkurssilain tarkistusta. Työryhmän tehtäväksi annettiin arvioida, onko ns. itsekriminointisuoja koskevien säännösten lisääminen konkurssilakiin tarpeellista. Lisäksi työryhmän tehtävänä oli muun muassa selvittää rikosilmoituksen tekemisen siirtämistä pesänhoitajalle ja takaisinsaantikanteen määräajan täsmentämistä. Työryhmä antoi mietintönsä 15.9.2010.</p> <p>Työryhmä ei ehdottanut itsekriminointisuojan kirjaamista konkurssilakiin, koska katsoi kyseisen periaatteen olevan voimassa joka tapauksessa. Itsekriminointisuojan edellytysten tai soveltamisalan täsmentämistä konkurssilaisissa ei pidetty tarkoituksenmukaisena tai tarpeellisena. Sen sijaan työryhmä ehdotti järjestelmää, jolla voitaisiin välttää velkojen maksunsaantioikeuden kannalta keskeisen pesänselvitystarpeen joutuminen ristiriitaan itsekriminointisuojan kanssa ja molemmat voitaisiin toteuttaa samanaikaisesti. Itsekriminointisuojusta huolehdittaisiin ottamalla käyttöön konkurssimenettelyn yhteydessä tehtävä ulosottoselvitys, jossa velallisen antamia tietoja ei käytettäisi itsekriminointisuojan vastaisesti vaan ainoastaan pesänselvitykseen ja omaisuuden takaisin saamiseen pesään.</p> <p>Pääosin lausunnonantajat suhtautuivat myönteisesti työryhmän ehdotukseen välttää itsekriminointisuojan ja velkojen maksunsaantioikeuden ristiriita, joskin osa lausunnonantajista epäili tällaisen "palomuurin" pitävyyttä ja osa velkojista arveli käyttörajoitusten haittaavan etujensa valvomista. Keskusrikospoliisi pelkäsi yhteistyön pesänhoitajien kanssa vaikeutuvan. Korkein oikeus piti tarpeellisena, että itsekriminointisuojan pääsäännöt kirjoitetaan lainsäädäntöön.</p>		

28.1.2011

Publikationens titel	Revidering av konkurslagen Remissammandrag		
Författare	Tuula Linna		
Justitieministeriets publikation	6/2011 Betänkanden och utlåtanden		
OSKARI nummer	OM 1/41/2010	HARE nummer	OM002:00/2010
ISSN-L	1798-7105		
ISSN (häft.)	1798-7105		
ISBN (häft.)	978-952-259-104-3		
URN	URN:ISBN: 978-952-259-104-3		
Permanent adress	http://urn.fi/URN:ISBN: 978-952-259-104-3		
Sak- och nyckelord	Konkurs, skydd mot självkriminalisering, åklagarens ställning, offentlig utredning, boförvaltare		
Referat	<p>Justitieministeriet tillsatte den 14.1.2010 en arbetsgrupp för att bereda en revidering av konkurslagen. Arbetsgruppen gavs i uppdrag att utvärdera om det finns ett behov av att till konkurslagen foga bestämmelser om s.k. skydd mot självkriminalisering. Dessutom hade arbetsgruppen som uppdrag att bl.a. reda ut överföringen av brottsanmälningar på boförvaltaren och en precisering av tidsfristen för återvinningstalan. Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande 15.9.2010.</p> <p>Arbetsgruppen föreslog inte en inskrivning av skyddet mot självkriminalisering i konkurslagen eftersom arbetsgruppen ansåg att principen i fråga gällde i varje fall. Det ansågs inte ändamålsenligt eller behövligt att i konkurslagen precisera förutsättningarna eller tillämpningsområdet för skydd mot självkriminalisering. Däremot föreslog arbetsgruppen ett system genom vilket man kan undvika att det med tanke på borgenärernas rätt till betalning centrala behovet av boutredning kommer i konflikt med skyddet mot självkriminalisering på ett sådant sätt att vardera kan förverkligas samtidigt. För skyddet mot självkriminalisering ska sörföringen tas i bruk en utsökningsutredning där de uppgifter gäldenären lämnar inte kan användas i strid med skyddet mot självkriminalisering utan endast för boutredningen och för att få tillbaka egendom till boet.</p> <p>Remissinstanserna förhöll sig i huvudsak positivt till arbetsgruppens förslag om att undvika en konflikt mellan skyddet mot självkriminalisering och borgenärernas rätt till betalning, fastän en del ifrågasatte hållbarheten hos en sådan "brandmur" och en del borgenärer bedömde att användningsbegränsningarna skulle skada bevakningen av deras rättigheter. Centralkriminalpolisen fruktade att samarbetet med boförvaltarna skulle försväras. Högsta domstolen det behövligt att huvudreglerna för skyddet mot självkriminalisering skrivs in i lagstiftningen.</p>		

SISÄLLYS

I YLEISET LAUSUMAT.....	9
II ULOSOTTOSELVITYS OSANA KONKURSSIPESÄN SELVITTÄMISTÄ.....	10
Työryhmän ehdotus	10
Lausunnot.....	11
III SYYTTÄJÄN ASEMA KONKURSSIMENETTELYSSÄ JA PESÄNHÖITAJAN TEKEMÄ RIKOSILMOITUS	22
Työryhmän ehdotus	22
Lausunnot.....	23
IV JULKISSELVITTÄJÄN TOIMIVALLAN TÄSMENNYS	28
Työryhmän ehdotus	28
Lausunnot.....	28
V KANNEAIKA TAKAISINSAANNISSA	29
Työryhmän ehdotus	29
Lausunnot.....	29
VI ULOSOTTOKAAREN TÄSMENTÄMINEN	31
Työryhmän ehdotus	31
Lausunnot.....	31
LIITE 1 Lausuntopyyntö	32
LIITE 2 Tahot, joilta lausuntoa on pyydetty	33

**LAUSUNTOTIIVISTELMÄ TYÖRYHMÄMIETINNÖSTÄ
KONKURSSILAIN TARKISTAMINEN
OIKEUSMINISTERIÖ, MIETINTÖJÄ JA LAUSUNTOJA 73/2010**

I Yleiset lausumat

Valtiovarainministeriöllä ei ole huomauttamista työryhmän ehdotuksesta.

Konkurssiasiain neuvottelukunta viittaa siihen, että ehdotuksen mukaan se antaisi tarkempia menettelyohjeita suosituksilla siitä, missä tilanteessa ulosotto selvitys olisi perusteltua tehdä, siitä, milloin ilmoitus rikosepäilystä tulisi tehdä (myös minkälaisista rikoksista ilmoitus on tarkoituksenmukaista tehdä) sekä siitä, miten olla yhteydessä ja neuvotella Konkurssiasiamiehen toimiston kanssa rikosepäilyä koskevan ilmoituksen tekemisestä (menettelytavat ja tehtävät toimet). Konkurssiasiain neuvottelukunta toteaa lausunnossaan yrittävänsä vastata sille asetettuihin haasteisiin, ja se tulee antamaan tarpeellisia suosituksia pesähoitajan työtä tukemaan. Konkurssiasiain neuvottelukunta pitää hyvänä, että lainsäädäntöä kehittämällä pyritään myös konkurssivelallisen oikeuksista huolehtimaan. Neuvottelukunta pitää kannatettavina ehdotuksia, jotka tehostavat rikosoikeudellisen vastuun toteuttamista raukeavissa konkurseissa.

Valtakunnansyyttäjänvirasto toteaa, että mietinnössä esitetyt ehdotukset ovat kannatettavia.

Verohallinto pitää ehdotuksia tarpeellisina ja esitettyjä lainmuutoksia oikeansuuntaisina.

Helsingin käräjäoikeus pitää työryhmän mietintöä yleisellä tasolla hyvänä, ja katsoo, että työryhmän ehdottamat konkurssilain tarkistukset ovat tarpeen ja riittävät tämänhetkisessä tilanteessa.

Suomen Yrittäjät ry on ilmoittanut, ettei sillä ole huomautettavaa asiaan.

Finanssialan Keskusliitto pitää työryhmän ehdotuksia onnistuneina muutoksille asetettujen tavoitteiden näkökulmasta. Liitto pitää myös hyvänä sitä, että työryhmä on korostanut kautta linjan konkurssiasiamiehen apuna olevan konkurssiasiain neuvottelukunnan suositusten merkitystä uusien säännösten soveltamiskäytäntöjen muovaajana. Laajapohjainen neuvottelukunta, jossa eri intressitahot ovat edustettuina, on lausunnonantajan mukaan hyvä foorumi konkurssipesien menettelytapojen seuraamiseen ja suositusten antamiseen.

II Ulosottoselvitys osana konkurssipesän selvittämistä

Ehdotus

Työryhmän ehdotus rakentuu sille perusajatukselle, että oikeusjärjestyksessämme kiistatta on voimassa velallisen oikeus olla myötävaikuttamatta itsensä syytteen vaaraan saattamiseen. Tämä periaate käy ilmi ihmisoikeussopimuksesta, ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä, Suomen perustuslaista ja nyttemmin myös korkeimman oikeuden oikeuskäytännöstä. Työryhmän ehdotuksen mukaan konkurssilakiin ei ole tarkoituksenmukaista ottaa säännöstä itsekriminointisuojusta, koska sellainen normi on voimassa muutoinkin. Velallisella oleva oikeus pysyä vaiti silloin, kun hän voi joutua myötävaikuttamaan itsensä syytteen vaaraan joutumiseen, johtaa kuitenkin ongelmalliseen tilanteeseen konkurssivelkojien maksunsaantioikeuden (omaisuuden suoja) kannalta. Tämän vuoksi työryhmä ehdottaa järjestelmää, jossa samanaikaisesti voitaisiin toteuttaa sekä itsekriminointisuoja että velallisen velvollisuus antaa pesän selvittämiseksi välttämättömiä tietoja. Konkurssilakiin ei kehitettäisi omaa järjestelmää muutoin kuin vaitiolovelvollisuutta koskevien säännösten osalta. Muutoin ”lainattaisiin” ulosotossa käytössä olevaa mallia. Pesänhoitaja voisi pyytää ulosottomiestä tekemään ulosottoselvityksen, jotta voidaan välttää ristiriitatilanteen syntyminen itsekriminointisuojaan nähden, mutta myös muissa tapauksissa, jos ulosottoselvitystä pidetään välttämättömänä konkurssipesän selvittämisen kannalta. Mietinnössä ehdotetaan seuraavan säännöksen ottamista konkurssilakiin:

4 luku

Velallisen asema konkurssissa

6 a §

Ulosottoselvityksen tekeminen

Jos pesänhoitaja katsoo sen pesänselvityksen toimittamiseksi tai omaisuuden pesään saamiseksi välttämättömäksi, hän voi pyytää ulosottomiestä toimittamaan ulosottokaassa tarkoitetun ulosottoselvityksen. Pesänhoitajan tulee nimetä ne tämän lain mukaan velallisen asemassa olevat henkilöt, joihin ulosottoselvitys kohdistetaan, sekä tarvittaessa ilmoittaa, missä laajuudessa selvitys tehdään.

Ulosottomies luovuttaa ulosottoselvitystä koskevan asiakirjan pesänhoitajalle. Pesänhoitaja saa käyttää ulosottoselvitystä pesän selvittämiseen ja omaisuuden saamiseksi pesään. Jos se on välttämätöntä pesän selvittämiseksi tai omaisuuden saamiseksi pesään, pesänhoitaja saa antaa ulosottoselvityksen tietoja myös velkojille. Pesänhoitaja ja velkoja eivät saa käyttää ulosottoselvityksen tietoja velallisen syytteen saattamiseksi, eikä ulosottoselvityksen tietoja saa käyttää todisteena rikosasiassa. Velkoja on velvollinen pitämään ulosottoselvityksestä saadut tiedot salassa. Pesänhoitajan tulee muistuttaa velkojaa siitä, että tämä ei saa ilmaista ulosottoselvityksen tietoja.

Ulosottoselvityksen toimittamisesta peritään konkurssipesältä kulloinkin voimassa oleva korkein tilitysmaksu.

Lausunnot

Keskusrikospoliisi:

Lausunnossa todetaan, että pesänhoitajan ja esitutkintaviranomaisen välillä on aina tehty yhteistyötä omaisuuden palauttamiseksi. Tämä yhteistyö vaikeutuu, ja pesänhoitajalle syntyy kaksoisrooli velallisen ja esitutkintaviranomaisen välillä. Ulosottoselvityksen tekemisen jälkeen pesänhoitaja ei voi keskustella esitutkintaviranomaisen kanssa omaisuuden (rikoshyöty) palauttamiseen liittyvistä seikoista vaarantamatta samalla itseksiminointisuoja. Ongelma korostuu, kun ulosottoselvitystä käytetään samanaikaisesti vireillä olevan esitutkinnan aikana.

Jos ulosottoselvityksessä velallinen on ”tunnustanut” esimerkiksi siirrettyjä omaisuuksia, pesänhoitajan on joka tapauksessa ilmoitettava esitutkintaviranomaiselle konkurssipesän varallisuuden muutoksista, koska tämä tieto vaikuttaa rikoksella aiheutetun vahingon laskennalliseen määrään. Rikosvahingon lopullinen määrä sisältyy taasen rikoksen tunnusmerkistökäsitteisiin.

Itsekriminointisuoja vaarantuu lausunnon mukaan konkreettisesti, kun esitutkintaviranomainen selvittää, mitä ja miten omaisuutta konkurssipesälle on tullut. Tämä selvitystyö voi johtaa siihen, että esitutkintaviranomainen päätyy saman henkilön luokse, joka ulosottoselvityksessä oli ”tunnustanut” omaisuuden sijainnin, ja jonka piti nauttia itseksiminointisuojasta. Esitutkintalaki ei mahdollista, että esitutkintaviranomainen passiivoituisi tässä kohdin tutkintaa. Hyödyntämiskielto ei lausunnon mukaan luultavasti kata esimerkiksi tilanteita, jotka ovat syntyneet rikostutkijoiden omista havainnoista ja päätelmistä, kuten esimerkiksi havainto konkurssipesän varastoon ilmestyneestä ajoneuvosta, uusista osakekirjoista, tms.

Itsekriminointisuojan toteutuminen voidaan varmistaa vain, jos esitutkinta voidaan rajata. Tämä ei kuitenkaan ole lausunnon mukaan mahdollista. Esitutkintalain 5 § määrittää tutkinnan laajuuden.

Vangitsemisvaatimuksen tekijä vetoaa yleensä muun muassa siihen, että omaisuutta (rikoshyötyä) on edelleen kateissa ja vangittavaksi vaadittu voi omilla lisätoimenpiteillä vaikeuttaa sen löytymistä. Näin ollen vangitsemisvaatimuksen tekijällä pitää olla ajantasainen tieto omaisuuden palautumisesta konkurssipesälle. Sama ongelma on käsillä omaisuuden kohdistuvissa turvaamistoimissa.

Pesänhoitajan ja esitutkintaviranomaisten välillä on oltava yhtenäinen ennakkoymmärrys salassa pidettävien asioiden laajuudesta. Esimerkiksi väitteet hyödyntämiskiellon alaisesta todistusaineistosta voivat nousta esille rikosprosessin kaikissa osavaiheissa. Näitä ongelmia voidaan lausunnon mukaan ennalta estää antamalla joihinkin asioihin ennako-ohjeistus esimerkiksi konkurssiasiamiehentoimiston toimesta. Lausunnossa luetellaan seikkoja, joista ohjeita voitaisiin antaa.

Keskusrikospoliisi katsoo, että mietinnössä ehdotettu ulosottoselvitys sopii tilanteisiin, joissa aktiiviset esitutkintatoimenpiteet ovat jo loppuneet tai esitutkinnan aloittaminen

viivästyy tavalla, joka vaarantaa omaisuuden palauttamisen pesään. Pesänhoitajan ja tutkinnanjohtajan tulisi lausunnon mukaan neuvotella ulosotto selvityksen ajankohdasta ja vaikutuksesta esitutkintaan. Toisaalta tällainen neuvottelu jo itsessään voi vaarantaa itsekriminointisuojaan. Lausunnon mukaan omaisuuden jäljittämiseen ja palauttamiseen liittyvät keinot tulisi olla kerrallaan vain yhden toimijan vastuulla ja kontrolloitavissa. Ensisijaisesti tämä tehtävä kuuluisi esitutkinnan tutkinnanjohtajalle. Se, mitkä tiedot ovat välttämättömiä pesän selvittämiseksi tai omaisuuden saamiseksi takaisin pesään, vaatii ennakkokeskusteluja tutkinnanjohtajan kanssa.

Pesänhoitaja ilmoittaa ulosottomiehelle missä laajuudessa ulosotto selvitys suoritetaan. Lausunnossa kysytään, voisiko pesänhoitaja tässä yhteydessä hyödyntää esitutkintaviranomaiselta saatua taustainformaatiota omaisuudesta. Jos pesänhoitaja aikoo hyödyntää esitutkinnasta saatua tietoa, tulee pesänhoitajan informoida siitä esitutkinnan suorittajaa, jolla on mahdollisuus kieltää tällaisen tiedon hyödyntäminen ulosotto selvityksessä, jos se voi vaarantaa esitutkinnan.

Lausunnossa myös kysytään, voisiko esitutkintaviranomainen tarkoituksella antaa pesänhoitajan käyttöön sellaista lisäinformaatiota, jonka myötä velallinen ymmärtää välttää valehtelua ulosotto selvityksessä ja kertoa omaisuuden sijainnin. Tämä menettelytapa voisi olla tuloksellinen kompromissi siinä tilanteessa, kun esitutkintaviranomaisella on varmana pidettävä tieto esimerkiksi omaisuuden sijainnista. Näissä tilanteissa hyödyntämiskiellon merkitys tulee lausunnon mukaan tarkkaan harkittavaksi, ja samalla syyttäjän ja poliisin välisen esitutkintayhteistyön merkitys korostuu. Lisäksi ulosotto selvityksen käyttäminen edellyttää myös pesänhoitajalta laaja-alaista kokemusta sekä konkursipesien hoidosta että syvällistä ymmärrystä esitutkinnasta ja koko rikosprosessista.

Konkurssiasian neuvottelukunta:

Neuvottelukunnan lausunnossa todetaan, että neuvottelukunta tutkii mahdollisuutta antaa suositus siitä, miten pesänhoitajan tulisi ulosotto selvitysasiakirjan kanssa menetellä esimerkiksi konkurssin raukeamistilanteessa.

Valtakunnansyyttäjänvirasto:

Valtakunnansyyttäjänviraston lausunnon mukaan on hyvin tärkeitä, että velallisen suojarinne sovitetaan mahdollisimman hyvin yhteen velkojien oikeuteen saada tietoonsa pesään kuuluvaa omaisuutta (perinnän tehokkuutta koskeva intressi).

Lausunnossa viitataan hyödyntämiskielloa koskevan säännöselvityksen perustelutekstiin, jossa todetaan, että pesänhoitajan olisi hyvä merkitä muistiin, mitä tietoja ja kenelle hän on antanut ulosotto selvityksestä. Lausunnossa pidetään tärkeänä, että jokaisessa tilanteessa voidaan luotettavasti rajata, mitkä tiedot on saatu ulosotto selvityksessä, ja mitkä tiedot ovat peräisin muualta. Ulosotto selvityksessä saadut tiedot ovat hyödyntämiskiellon piirissä. On oletettavaa, että vastaisissa rikosasioiden käsittelyissä esitetään todisteina tietoja, jotka voisivat olla peräisin ulosotto selvityksestä (jolloin ne olisivat hyödyntämiskiellon piirissä) mutta eivät välttämättä ole sitä, vaan tosiasiallisesti ovat

muualta saatuja - jolloin ne ovat hyödynnettävissä todisteina. On tärkeää, että riittävän luotettavasti ja tarkasti kirjataan ulosottoselvityksessä saatuja tietoja ja sitä, keille niitä on välitetty. Salassapidon rikkomista koskeva kriminalisointi jää myös tehottomaksi, ellei tällaista tietojen antamista kirjata riittävän tarkasti ja luotettavasti.

Lausunnossa esitetään varmuuden vuoksi kysymys, tarkoittaako hyödyntämiskiello myös sitä, ettei esitutkintaviranomainen saa käyttää ulosottoselvityksessä saatuja tietoja edes esitutkinnan suuntaamiseen. Jos näin valikoiduista kohteista sitten löytyisi muita todisteita, ne sisällytettäisiin esitutkinta-aineistoon ja niitä käytettäisiin todisteina syyteharkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä. Siinä tapauksessa ulosottoselvityksessä saatuja tietoja ei tarkasti ottaen käytetä todisteina rikosasiassa vaan ainoastaan apuvälineenä todisteiden löytämiseksi. Lausunnon mukaan hyödyntämiskiellon piiriin kuuluvia tietoja tulisi voida käyttää tutkinnan suuntaamiseen. Lausunnossa viitataan siihen, että näin ehdotetaan salaisten pakkokeinojen käytössä saadun ns. ylimääräisen tiedon osalta (ks. ehdotetun uuden pakkokeinolain 10:56; HE 222/2010 vp). Käytännön toiminnan kannalta olisi Valtakunnansyyttäjänviraston mukaan joka tapauksessa hyvä, että hyödyntämiskielloa koskevan säännöksen perusteluissa otettaisiin selvästi kantaa tähän kysymykseen.

Verohallinto:

Lausunnon mukaan ehdotuksessa on löydetty tietojen hankkimiseen konkurssivelalliselta sellainen ratkaisu, jolla voidaan saada pesän ja velallisen varallisuuden selvittämisen kannalta tarpeelliset tiedot ja samalla riittävässä määrin huomioida itsekriminointisuojaan liittyvät vaatimukset.

Konkurssimenettelyn keskeinen elementti on velallisen vahva myötävaikuttamisvelvollisuus. Toisaalta erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja myös kansallisen oikeuskäytännön kautta on nostettu voimakkaasti tarve taata se, että eri menettelyjen yhteydessä toteutetaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteita, joihin kuuluu itsekriminointisuojusta huolehtiminen.

Verohallinnon lausunnon mukaan esitetty toimintamalli, jossa pesänhoitaja voisi tarvittaessa pyytää konkurssivelallista koskevan ulosottoselvityksen ja jossa selvityksessä saatuja tietoja koskisi hyödyntämiskiello rikosprosessissa, vaikuttaa toimivalta ratkaisulta ongelmaan, joka aiheutuu konkurssiin liittyvästä laajasta tietojenluovuttamisvelvoitteesta suhteessa oikeuteen vaieta seikoista, jotka ovat omiaan saattamaan henkilön syytteen vaaraan.

Korkein oikeus:

Korkeimman oikeuden lausunnon mukaan työryhmän ehdotus merkitsee sitä, että konkurssilaissa säilyy poikkeukseton velallisen tietojenantovelvollisuus, jota voidaan tehostaa sakon uhalla ja painostusvankeudella ja jonka rikkomisesta voi seurata rikoslain 39 luvun 2 ja 3 §:ssä säädetty rangaistusvastuu velallisen petoksesta tai törkeästä velallisen petoksesta. Velallinen ei lausunnon mukaan yleensä saisi itsekriminointisuoja myös-

kään siten, ettei häneltä saatua tietoa aikaisemmin tehdystä rikoksesta saa luovuttaa esitutkintaviranomaiselle eikä käyttää oikeudenkäynnissä näyttönä häntä vastaan. Suoja toteutuisi nykyiseen tapaan vasta siinä muodossa, että tuomioistuin havaittuaan itsekriminointikiellon loukkauksen soveltaa oikeudenkäynnissä itsekriminointisuoja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön nojalla.

Ulosottoselvityksessä velallinen ei voisi itsekriminointisuojaansa vedoten välttää tietojen antamista rangaistuksen uhalla, koska tällöin – ja vain tällöin – rajoitettaisiin sekä tietojen luovuttamista että niiden hyödyntämistä myöhemmässä rikosprosessissa, lausunnossa todetaan.

Korkein oikeus toteaa, että muilta osin työryhmän ehdotukset pyrkivät tehostamaan pesähoitajan ilmoitusvelvollisuutta velkojien etuja koskevista rikosepäilyistä. Samalla tämä merkitsee konkurssipesän pesähoitajan ja esitutkintaviranomaisten yhteistoiminnan tiivistämistä. Ehdotuksen mukaan pesähoitaja voi saada rikostutkintapyynnön tekemisestä palkkion valtion varoista ja velallisselvitys toimitetaan syyttäjälle ainoastaan tämän pyynnöstä. Kun ”ehdotuksessa pyritään siihen, että tehtävät rikosepäilytapauksissa siirtyisivät syyttäjiltä pesähoitajille ja Konkurssiasiamiehen toimistolle”, voi syntyä epäily siitä, kuinka pitävä ”palomuri” käytännössä voi olla tietoja eri lähteistä saavan pesähoitajan ja rikosasian tutkijoiden välillä. Ehdotus korostaakin tarvetta säätää selkeästi velallisen antamien tietojen hyödyntämisoikeudesta ja velallisen itsekriminointisuojusta.

Lausunnon mukaan työryhmän ehdotus on varsin suppea. Näennäisesti pragmaattinen lopputulos sisältää periaatteellisesti merkittävän kannanoton lainsäädännön ja oikeuslaitoksen tehtävien jaosta.

Lausunnossa viitataan työryhmän kantaan siitä, ettei itsekriminointisuojaan edellytysten tai soveltamisalan määrittelemisen ei ole konkurssilaisissa tarkoituksenmukaista eikä tarpeellista. Korkein oikeus kritisoi sitä, ettei mietinnössä aseteta tavoitteeksi, että Suomen lainsäädäntö vastaisi Euroopan ihmisoikeussopimuksen vaatimuksia ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaisesti tulkittuina. Korkein oikeus jopa toteaa, että mietinnössä pidetään parempana nykyisenlaista tilannetta, jossa kansallisen lain säännökset ja ihmisoikeussopimuksen vaatimukset ovat keskenään ristiriidassa. Korkein oikeus pitää tätä selkeänä poikkeuksena aikaisemmasta linjauksesta, jonka mukaan havaitut ristiriidat ja kansallisen lainsäädännön puutteet pyritään poistamaan.

Viittaaminen ihmisoikeustuomioistuimen jatkuvasti kehittyvään oikeuskäytäntöön ei lausunnon mukaan voi olla hyväksyttävä syy sille, ettei lainsäädäntöä edes yritettäisi saattaa vastaamaan Suomea sitovia velvoitteita. Sama ongelma on ajankohtainen esimerkiksi ne bis in idem -kysymyksessä. Korkein oikeus katsoo, että tuomioistuimet joutuvat mahdottoman – ja perustuslainkin mukaan sille kuulumattoman – tehtävän eteen, jos oikeuslaitoksen tulee yksittäistapausten kautta luoda systemaattiset ja lopputulokseltaan tarkoituksenmukaiset sekä ennustettavat säännöt koskien hyvin moniulotteista eri hallinnonaloille ulottuvaa problematiikkaa. Tämä on selvästi lainsäätäjälle kuuluva tehtävä.

Itsekriminointikiellon periaate sisältyy korkeimman oikeuden mukaan jo vanhastaan oikeusjärjestykseen. Todistajaa koskevat esitutkintalain 26 § ja oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 24 §. Totuudessapysymisvelvoite ei koske rikoksesta epäiltyä esitutkinnan eikä oikeudenkäynnin aikana (RL 15:1-4). Itsekriminointisuojaan pääsäännöt voidaan haluttaessa kirjoittaa lainsäädäntöön.

Korkein oikeus pitää perusteltuna, että yleisen itsekriminointisuojaan koskevan sääntelyn tarve otettaisiin selvitetäväksi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun uudistamista valmistelevalle toimikunnan työn yhteydessä. Mikäli erillinen sääntely konkurssilaisissa katsotaan kuitenkin tarpeelliseksi, tulisi säännösten sisältöä arvioida laajemmin kuin työryhmän mietinnössä.

Ehdotukseen ei lausunnon mukaan muun muassa sisälly arviota ulosottoaaren 3 luvun 73 §:n kaltaisen tietojen käyttörajoituksen soveltuvuudesta konkurssimenettelyyn.

Korkein oikeus kiinnittää huomiota siihen, että ulosotto selvityksessä saatujen tietojen luovuttamis- ja hyödyntämiskielto rikosasiassa on kirjoitettu ehdottomaan muotoon. Perusteluissa todetaan kuitenkin, ettei kielto koske ulosottomenettelyssä tehtyä rikosta. Tätä koskeva raja on kirjattu ulosottoaaren 3 luvun 73 §:ään.

Velkoja on velvollinen pitämään ulosotto selvityksessä saadut tiedot salassa. Tämä merkitsee korkeimman oikeuden mukaan sitä, että velkoja, toisin kuin pesänhoitaja, ei voisi käyttää tietoja esimerkiksi takaisinsaantioikeudenkäynnissä.

Perustelujen mukaan pesänhoitaja voi antaa esitutkintaa varten tietoja, jotka konkurssi velallinen on antanut muutoin kuin ulosotto selvityksen yhteydessä. Lisäksi todetaan eri asian olevan, ”että tietojen käyttö saattaa jälkikäteen estyä rikosasiassa hyödyntämiskiellon vuoksi.” Lausunnon mukaan ihmisoikeustuomioistuimen Suomea vastaan antamat ratkaisut, kuten *Marttinen v. Suomi*, 21.4.2009, perustuvat kuitenkin osaltaan siihen, ettei Suomen lainsäädännössä ole ollut yleistä tai noihin tapauksiin soveltunutta hyödyntämiskieltoa. Jos lainsäädäntöön sisältyisi tällainen kielto, myös ehdotetut säännökset olisivat tarpeettomia.

Rovaniemen hovioikeus:

Hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että varsinaisesti työryhmämietintö ei sisällä perusteluita ulosotto selvityksen tarpeellisuudesta konkurssimenettelyssä. Ilmeisesti tärkeämpää on ollut saada itsekriminointisuoja konkurssilakiin.

Ongelmalliseksi asian hovioikeuden mukaan tekee se, että ulosotto selvityksessä velallisen tai tämän edustajan on toisaalta uhkasakon uhalla annettava ulosottomiehelle pyydetty tiedot, toisaalta velallinen rangaistusuhan (velallisen petos) alainen, jos hän salaa tietoja tai ilmoittaa väärän tiedon. Tällöin velallinen voi joutua paljastamaan tiedon, joka olisi rangaistavaa esimerkiksi velallisen epärehellisyytenä (esimerkiksi siirtänyt omaisuuttaan ulkomaille saattaakseen sen velkojien ulottumattomiin). Hovioikeus pitää ristiriitaisena sitä, että pesänhoitaja saa käyttää näin saamaansa tietoa omaisuuden

saamiseksi pesään, mutta tietoa ei saa hyödyntämiskiellon vuoksi käyttää velallisen syyteeseen saattamiseksi tai todisteena rikosasiassa.

Hovioikeus pitää selvänä, että itsekriminointisuoja on toteutettava samassa yhteydessä, jos ulosottoselvitys halutaan konkurssilakiin. On kuitenkin vaikeasti ennakoitavissa, miten sellainen järjestelmä toimii, jossa tietoa saa käyttää siviilioikeudellisesti omaisuuden takaisin hankkimiseksi konkurssipesään, mutta samaa tietoa ei saa käyttää rikosasian selvittämiseksi. Tosiasiallisen tiedon paljastuminen (omaisuuden löytyminen ulkomailta) voi jo sinänsä saattaa henkilön syytteen vaaraan, joten ulosottoselvityksen hyödyntämiskiello ei ehkä ole riittävän tehokas suojakeino.

Toisaalta hovioikeus toteaa, ettei sillä ole esittää muutakaan keinoa itsekriminointisuojan takaamiseksi, mikäli ulosottoselvitys konkurssilakiin halutaan saada. Itsekriminointisuoja muilta osin (tavallinen ulosottomenettely; velkajärjestely) jää ulosottolain 3 luvun 73 §:n tarkoittaman ulosottomiehelle asetetun kiellon varaan olla luovuttamatta tietoja sellaisesta seikasta, jossa velallinen on saattanut syyllistyä muuhun kuin ulosottomenettelyssä tehtyyn rikokseen.

Helsingin kärjäoikeus:

Kärjäoikeus toteaa, että konkurssivelallisen kieltäytyminen antamasta konkurssimenettelyssä pesänhoitajalle tämän tehtävänsä varten tarvitsemia tietoja ja/tai kieltäytyminen vahvistamasta pesäluettelo on aiheuttanut pesänhoitajalle lisätyötä, pitkittänyt konkurssimenettelyn kestoja sekä synnyttänyt tarvetta pyytää tuomioistuimelta toimenpiteitä tilanteen ratkaisemiseksi. Tulkintaongelmia on aiheuttanut kysymys siitä, mitä tietoja velallisen voidaan katsoa olevan velvollinen antamaan.

Kärjäoikeus pitää ehdotettua uutta konkurssilain 4 luvun 6 a §:ää aiheellisena konkurssimenettelyn etenemisen turvaamiseksi ja konkurssien käsittelyaikojen lyhentämiseksi. Pesänhoitajalla on nykyisessä konkurssimenettelyssä merkittävä rooli, minkä vuoksi kärjäoikeus pitää ulosottoselvityksen tarpeellisuuden arvioinnin ja pyytämisen uskosta suoraan pesänhoitajalle perusteltuna. Kynnyksen ulosottoselvityksen käyttämiselle tulee olla varsin korkealla, kuten työryhmä on ehdottanutkin.

Helsingin kärjäoikeus korostaa sitä, että ulosottoselvityksellä saatujen tietojen säilyminen mahdollisimman suppean piirin keskuudessa on tärkeää itsekriminointisuojan kannalta. Ehdotettu sääntely vaikuttaa kärjäoikeuden mukaan riittävältä.

Ulosottoselvitys sisältää salassa pidettäviä tietoja. Kärjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että työryhmä ei ole mietinnössään lausunut ulosottoselvityksen säilyttämisestä konkurssin päättyessä. Kysymyksiä herättää etenkin konkurssin raukeamistilanne.

Suomen Asianajajaliitto:

Asianajajaliitto toteaa, että työryhmän tehtävänä ollut itsekriminalisointisuojan toteuttaminen konkurssissa on vaikeasti ratkaistava ongelma. Perus- ja ihmisoikeusnäkökul-

masta Asianajajaliitto suhtautuu työryhmän ehdotukseen varauksellisesti, mutta konkurssioikeudelliselta kannalta ei vastusta ehdotusta sinänsä.

Asianajajaliiton mukaan keskeinen kysymys on, katsotaanko ehdotettu salassapitosääntely riittäväksi ja tehokkaaksi suojakeinoksi. Työryhmän ehdotus perustuu oletukseen, että ulosottokaareissa olisi huolehdittu siitä, että ulosotto selvityksessä annetut tiedot eivät johda syytteeseen ja että tämä ulosottokaaren ns. palomuuuri olisi toimiva, tehokas ja riittävä suojakeino. Käytännössä liiton mukaan on kuitenkin ilmennyt tapauksia, joissa rikosasian esitutkinnassa on tehty kotietsintä ulosottovirastoon ja liitetty näin hankittu aineisto esitutkinta-aineistoon sekä kuultu ulosotto selvityksen tehnyttä avustavaa ulosottomiestä todistajana. Asianajajaliitto esittää vakavan huolensa siitä, ettei salassapitovelvollisuus ja hyödyntämiskielto ole käytännössä tehokas ja riittävä keino estämään Euroopan ihmisoikeussopimuksen loukkauksia.

Selkeys, asian tärkeys ja säännöksen tasapainoisuus huomioon ottaen Asianajajaliitto katsoo, että pesänhoitaja tulisi mainita myös lakitekstissä salassapitovelvolliseksi. Liitto ehdottaa muotoilua ”Pesänhoitaja ja velkoja on velvollinen pitämään ulosotto selvityksestä saadut tiedot salassa.”

Se, että hyödyntämiskielto olisi yleinen ja koskisi myös muita henkilöitä kuin pesänhoitajaa ja velkojia, ei ilmene liiton mukaan selkeästi. Säännösehdoista on mahdollista lukea siten, että kielto tietojen käyttämiseen sekä velallisen syytteeseen saamiseksi että todisteena rikosasiassa koskevat vain pesänhoitajaa ja velkojaa. Asianajajaliitto katsoo, että ehdotettu säännös vaatii tältä osin tarkentamista.

Asianajajaliitto kiinnittää huomiota siihen, että konkurssivelalliset ja konkurssivelallisten edustajat ovat lähes poikkeuksetta sellaisessa taloudellisessa tilanteessa, että heillä ei ole mahdollisuutta hankkia omin varoin oikeudellista apua ulosotto selvitystilanteessa. Konkurssivelallisen ja konkurssivelallisen edustajan saama oikeusapu ulosotto selvitystilanteessa edesauttaisi itsekriminointisuojaan toteutumista konkurssissa ja myös ennaltaehkäisi puutteellisten, virheellisten tai väärien tietojen antamista sekä osaltaan helpottaisi pesänselvittämistä. Asianajajaliitto esittää, että konkurssivelallisen tai konkurssivelallisen edustajan avustaminen ulosotto selvityksessä sisällytetään tilanteisiin, joissa on mahdollista saada oikeusapua yksityiseltä avustajalta. Muutos ei lisänne valtion oikeusapukustannuksia, koska ulosotto selvityksen tekeminen on tarkoitettu varsin poikkeukselliseksi toimeksi ja niissä oikeusavun antaminen tulee näin olemaan harvinaista ja siitä aiheutuvat kulut marginaaliset. Asianajajaliitto esittää tätä koskevan säännöksen lisäämistä oikeusapulakiin.

Ulosotto selvityksen mahdollisuus voi tehostaa pesänhoitoa joissain tapauksissa, eikä Asianajajaliitto vastusta tällaisen mahdollisuuden luomista. Olennaista ulosotto selvitykseen liittyvien ongelmien hallitsemiselle on, että ulosotto selvityksiä teetetään vain poikkeuksellisissa tapauksissa tarkan harkinnan jälkeen. Konkurssiasian neuvottelukunnan suosituksin ei tule ohjata pesänhoitokäytäntöä ulosotto selvityksiä kaavamaisesti suosiivaan suuntaan.

Ehdotuksessa pesänhoitajan oikeus antaa ulosotto selvityksessä ilmenneitä tietoja velkojalle on esitetty rajoitettavaksi tilanteisiin, ”jos se on välttämätöntä pesän selvittämiseksi

tai omaisuuden saamiseksi pesään ". Ehdotettu pesänhoitajan rooli salaisuuden herrana velkojiin päin on niin poikkeuksellinen tilanne, että lakiehdotuksessa tulisi kuvata tarkemmin pesänhoitajalta edellytetyn välttämättömyysharkinnan kriteerejä ja menettelyä velkojille olennaisen tiedon salaamisen tai jakelun osalta.

Pykälän perusteluissa on tunnistettu tarve luovuttaa ulosottoselvityksessä ilmenneitä tietoja velkojille tilanteessa, jossa pesänhoitaja tarvitsee toimenpiteelleen velkojien hyväksynnän. Tällainen hyväksyntä tarvitaan yleensä esimerkiksi nostettaessa siviilioikeudellinen kanne, jonka ajamista varten mahdollisuus ulosottoselvitykseen esitetään nyt säädettäväksi. Mietinnössä jää epäselväksi työryhmän ajatus siitä, mikä on velkojan oikeus saada esimerkiksi siviilioikeudellisen kanteen nostamisharkintaan liittyviä ulosottoselvityksessä ilmenneitä tietoja osallistuessaan konkurssipesän päätöksentekoon. Ellei kaikilla päätöksentekoon osallistuvilla velkojilla olisi samaa oikeutta saada tietoa päätösesityksen perusteista, konkurssilakiin tulee sisällyttää selkeät kriteerit mahdollisista poikkeuksista velkojien tasa-arvoiseen kohteluun ja tarkemmat menettelyohjeet tätä koskevaan päätöksentekoon.

Oikeus tietoon on periaatteessa tärkeä velkojan oikeussuojakeino (kohtuuttoman päätöksen kiellon valvonta, mahdollisuus valittaa päätöksestä kohtuuttomuusperusteella). Konkurssioikeudelliselle järjestelmälle on perin vieras tilanne, jos pesänhoitajalla on oikeus valikoida tietoa saavat velkojat tai jopa velvollisuus toimia tällöin vastoin velkojainkokouksen enemmistön mielipidettä. Jos näin ajatellaan olevan, oikeus tällaiseen menettelyyn samoin kuin velkojien mahdolliset oikeussuojakeinot tulee ilmetä selvästi laista.

Tiedon salaamisen osalta ulosottoselvitystä koskevan asiakirjan salassapito velkojilta ei ole liiton mukaan ongelmallinen ehdotus. Ulosottoselvityksessä saatujen tietojen erottelu muusta pesänhoidossa kertyneestä tiedosta sen sijaan voi olla ongelmallista. Asianajajaliiton mukaan lienee harvinaista, että ulosottoselvityksessä ilmenevät seikat ovat konkurssipesän kannalta täysin yllättäviä. Tyypillisesti esimerkiksi velallisen epärehellisyden täyttävistä toimista on saatu jo vähintäänkin indisiotietoa, jolloin rajanveto tulee olemaan vaikeaa ja aiheuttamaan ongelmia. Tiedon tosiasiallinen salassa pysyminen on yleensäkin ongelmallinen kysymys. Pelkästään se väistämättä velkojille tuleva tieto, että ulosottoselvityksessä on vahvistunut peruste nostaa esimerkiksi vahingonkorvaus- tai takaisinsaantikanne, on omiaan vaikuttamaan velkojien arvioon velallisen menettelyn rangaistavuudesta ja siihen liittyvän todistelun tai vastatodistelun mahdollisuuksista.

Julkiset oikeusavustajat ry:

Lausunnonantaja kannattaa ajatusta siitä, että konkurssimenettelyssä voitaisiin käyttää ulosottoselvitystä, mutta ulosottoselvityksessä annettuja tietoja ei voitaisi käyttää rikosasiassa (itsekriminointisuoja). Voimassa olevassa kurssilaissa ei ole säännöksiä siitä, miten toimitaan silloin, kun konkurssivelallisella on oikeus pysyä vaiti konkurssimenettelyssä esimerkiksi ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa ilmaistun itsekriminointisuojan perusteella. Sama periaate sisältyy myös Suomen perustuslain oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevaan 21 §:ään. Nimenomaisen lainsäädännön puuttuminen on lausun-

nonantajan mukaan johtanut siihen, että korkein oikeus on joutunut ottamaan asiaan kantaa ennakkopäätöksillään ja jopa purkamaan omia aiempia tuomioitaan. Tuomioiden purkujen taustalla on ollut Euroopan Ihmisoikeustuomioistuimen tapaus *Marttinen v. Suomi*.

Lausunnonantaja toteaa, että mietinnössä ehdotettua tietojensaantimenettelyä ei tulisi käyttää liian heppoisin perustein. Tähän tulee kiinnittää erityistä huomiota velallisen oikeusturvan kannalta, ja mietinnössä todetaankin, että konkurssiasiain neuvottelukunta voisi antaa suosituksen, missä tilanteissa ulosotto selvitys on perusteltua tehdä. Lausunnonantaja toteaa, että lisäksi ulosotto selvitysten määrän huomattava nousuminen rasittaisi entisestään ulosottolaitosta. Tätä seikkaa tuskin otetaan huomioon esimerkiksi ulosoton henkilöstön määrän lisäämisenä.

Finanssialan Keskusliitto:

Lausunnonantaja pitää ulosotto selvitystä koskevaa ehdotusta kannatettavana. Ehdotuksessa turvataan omaisuustietojen saaminen, mikä on keskeistä velkojien kannalta, mutta samalla otetaan huomioon velallisen ihmisoikeudet asianmukaisella tavalla. Eri periaatteiden välinen suhde on ratkaistu käytännöllisesti ja onnistuneesti.

Välttämättömyysedellytys on luonnollinen lähtökohta ehdotetulle ulosotto selvityksen käytölle. Vaikka ulosotto selvitys olisi poikkeuksellinen toimi, kynnystä siihen turvautumiseen ei kuitenkaan tule lausunnon mukaan asettaa liian korkealle. Arvioitaessa sitä, milloin pesänhoitajalla ei ole muuta mahdollisuutta saada tietoja velalliselta tai omin selvitystoimin, tulkinnan tulee lähteä konkurssimenettelyn tarkoituksesta turvata velkojien saamisoikeus maksunsaantijärjestyksen mukaisesti. On myös tärkeää, että velkojilla on oikeus saada käyttöönsä ulosotto selvityksessä saatuja tietoja. Ehdotusta velkojan salassapitovelvollisuudesta lausunnossa pidetään perusteltuna.

Suomen Kihlakunnanvoudit ry:

Lausunnon mukaan konkurssimenettelyn tarkoitus edellyttää, että pesänhoitaja voi saada velalliselta tietoja pesän selvittämiseksi ja omaisuuden saamiseksi konkurssipesään.

Lausunnon mukaan ulosotto selvitystä tulisi käyttää konkurssissa vain, kun pesänhoitajalla ei ole muuta mahdollisuutta saada tietoja velalliselta tai omin selvitystoimin. Tietojen tulee olla välttämättömiä pesän selvittämiseksi tai omaisuuden saamiseksi pesään. Pesänhoitajan tulisi ensisijaisesti pyrkiä käyttämään konkurssilaissa jo olevia keinoja, kuten erityistarkastusta.

Konkurssivelallisen taloudellisen aseman selvittämisen tulee yhdistyksen mielestä edelleen kuulua pesänhoitajalle. Pesänhoitajan omat selvitykset ovat ehdoton edellytys sille, että ulosotto selvitys voidaan toimittaa asianmukaisesti. Kuten ehdotuksessa todetaan, sääntelyn tarkoituksena on mahdollistaa se, että konkurssivelallinen ei voi ilman rikosoikeudellista vastuuta kieltäytyä antamasta totuudellisesti tietoja, jotka ovat välttämättömiä pesän selvityksessä tai omaisuuden saamiseksi pesään. Lausunnon mukaan pe-

sänhoitajan tulee hankkia se velallisen varallisuusasemaa ja taloudellista toimintaa koskeva selvitys, jota tarvitaan myös ulosotto selvityksen toimittamiseksi.

Lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että ulosotto selvityksen toimittaminen edellyttää hyvää ennakkovalmistautumista. Ulosottomiehen konkurssissa tekemät ulosotto selvitykset tulisivat koskemaan varsin monimutkaisia tilanteita. Lisäksi konkurssivelallisista valtaosa on juridisia henkilöitä ja siten kysyttävät tiedot tyypillisesti koskevat velallisen yritys- ja liiketoimintaa. Selvityksen rajaaminen ja tietojen antaminen ulosottomiehelle kysyttävistä seikoista on käytännössä välttämätöntä, jotta ulosotto selvitys konkurssissa ei tulisi käytännössä merkitsemään ulosottomiehen toimittamaa velalliselvitystä. Uudistuksen toimivuutta tulee seurata tältäkin osin, todetaan lausunnossa.

Keskuskauppakamari:

Lausunnossa katsotaan, että myös päätös ulosotto selvityksen tekemisestä tulisi viedä velkojainkokoukseen. Jos päätösvalta jää yksinomaan pesänhoitajalle, velkojataho, jolla olisi intressi ajaa rikosoikeudellista kannetta, ei voi sitä ulosotto selvityksen takia tehdä. Tämä ei ole lausunnon mukaan välttämättä velkojatahon etujen mukaista.

Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että hyödyntämiskielto olisi yleinen ja koskisi myös muita henkilöitä kuin pesänhoitajaa ja velkojia. Lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että tämä ei ilmene selkeästi työryhmän ehdottamasta konkurssilain 4 luvun 6 a §:n säännöksestä, joten säännöksen ja perustelujen välinen ristiriita tulee poistaa.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:

Lausunnonantaja pitää työryhmän ulosotto selvitystä koskevaa ehdotusta yleisesti kannattavana. Ehdotuksessa turvataan omaisuustietojen saaminen, mitä lausunnossa pidetään keskeisenä velkojien saamisoikeuden turvaamiseksi.

Lausunnon mukaan välttämättömyyedellytys on luonnollinen lähtökohta ehdotetulle ulosotto selvityksen käytölle, mutta kynnystä ei kuitenkaan tule asettaa liian korkealle. Tulkinnan tulee lähteä konkurssimenettelyn tarkoituksesta turvata velkojien saamisoikeus maksunsaantijärjestyksen mukaisesti. On myös tärkeää, että velkojilla on oikeus saada käyttöönsä ulosotto selvityksessä saatuja tietoja, lausunnossa todetaan.

Elinkeinoelämän keskusliitto katsoo, että päätös ulosotto selvityksen tekemisestä tulisi viedä velkojainkokouksen käsiteltäväksi, koska velkojataho, jolla olisi intressi ajaa rikosoikeudellista kannetta, ei voisi sitä ulosotto selvityksen takia tehdä. Tätä ei välttämättä nähdä velkojatahon etujen mukaisena toimintatapana. Velkojan kannalta tarkoituksenmukaisempaa lausunnon mukaan olisi menettely, jossa pesänhoitajan olisi vietävä asia velkojainkokoukseen ennen ulosotto selvitykseen päättymistä.

Lausunnonantaja kannattaa Keskuskauppakamarin lausunnossa esitettyä huomioita ehdotuksen yksityiskohtaisiin perusteluihin, jossa todetaan hyödyntämiskiellon olevan

yleinen ja koskevan myös muita henkilöitä kuin pesänhoitajaa ja velkojia. Pykälän ja perustelutekstin välinen epäselvyys olisikin tarpeellista tässä kohtaa korjata.

Lausunnossa myös esitetään kysymys siitä, miten kiello käyttöä ulosotto selvitystietoja todisteena rikosasiassa soveltuu siihen tilanteeseen, että omaisuuden kätkemiseen on syyllistynyt useampi velallisen edustaja. Jos yksi velallisyriksen edustajista paljastaa ulosotto selvityksessä omaisuutta, mutta muut velallisyriksen edustajat eivät, omaisuutta paljastaneen ulosotto selvitystä ei voitaisi kaiketi ehdotuksen mukaan käyttää muita velkojien edustajia vastaan todisteena siitä, että he ovat ulosotto selvityksessä salanneet tietoja. Samaa kysymystä voidaan lausunnon mukaan lähestyä myös sitä kautta, että velallisen itsekriminointisuoja on henkilökohtainen oikeus. Elinkeinoelämän keskusliiton mukaan herää kysymys, voivatko myös toiset mahdollisessa rikoksessa mukana olleet velallisyriksen edustajat, jotka eivät ole ulosotto selvityksessä mitään paljastaneet, saada hekin suojan rikosprosessilta. Mikäli tämä olisi työryhmän ehdotuksen mukaan mahdollista, ei sitä voida pitää perusteltuna.

Ehdotuksessa tulisi lausunnon mukaan myös tarkastella kansainvälisen konkurssin tilannetta ja siihen liittyvää problematiikka. Nykyisessä globaalissa toimintaympäristössä on velkojien kannalta riski, että velallinen siirtää omaisuuttaan ulkomaille ennen konkurssin alkamista. Kyse voi olla esim. RL 39:1-3 kohdan mukaisesta rikollisesta teosta. Se, että pesänhoitajalle paljastuu omaisuuden siirto ns. kolmansiin maihin ulosotto selvityksen kautta, ei välttämättä hyödytä konkurssipesää, jos pesä ei saa kotiutettua omaisuutta. Tällaisessa tilanteessa velkojilla saattaisi lausunnon mukaan olla intressi rikosoikeudellisen kanteen ajamiseen. Jos ulosotto selvitys estäisi kuitenkin rikosprosessin, sitä ei lausunnossa nähdä velkojien edun kannalta oikeana lopputulemana, ja tämä mahdollinen epäkohta tulisi voida ehdotuksen jatkovalmistelussa korjata.

Elinkeinoelämän keskusliitto suhtautuu myönteisesti työryhmän korostamaan ajatukseen konkurssi asiain neuvottelukunnan suositusten merkityksen tärkeydestä uusien säännösten soveltamiskäytäntöjen luojana. Laajapohjainen neuvottelukunta, jossa eri intressitahot ovat edustettuina, on tarpeellinen ja toimiva forum konkurssipesien menettelytapojen seuraamiseen ja suositusten antamiseen.

III Syyttäjän asema konkurssimenettelyssä ja pesähoitajan tekemä rikosilmoitus

Ehdotus

Työryhmän mietinnössä ehdotetaan, että syyttäjille toimitettaisiin velallisselvitys vain pyynnöstä (KonkL 9:2) ja että syyttäjän läsnäoloa konkurssiasian käsittelyssä koskeva konkurssilain 7 luvun 10 § kumotaan. Konkurssilakiin lisättäisiin pesähoitajan tehtäviin rikosepäilystä ilmoittaminen poliisille (KonkL 14:5). Tämä ei koskisi ulosotto selvityksessä saatuja tietoja. Pesähoitajalla olisi ehdotuksen mukaan oikeus saada konkurssiasiamiehen päätöksellä korvausta ja palkkiota myös selvitystyöstä ja tutkintapyynnöstä (KonkL 10:5).

Mietinnössä ehdotetaan seuraavia säännöksiä konkurssilakiin:

9 luku

Konkurssipesän selvitys ja velallisen kirjanpito

2 §

Velallisselvitys

Pesähoitajan on toimitettava velallisselvitys velalliselle ja suurimmille velkojille sekä pyynnöstä muillekin velkojille, esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle.

10 luku

Konkurssin raukeaminen

5 §

Valtion varoista pesähoitajalle maksettava korvaus

Pesähoitajalle maksetaan palkkiona ja kustannusten korvauksena pesäluettelon ja velallisselvityksen laatimisesta valtion varoista enintään 500 euroa ja vain siltä osin kuin konkurssipesän varat eivät riitä palkkioon ja korvaukseen. Pesähoitajalle voidaan lisäksi maksaa valtion varoista konkurssiasiamiehen päätöksellä palkkiota ja korvausta selvitystyöstä ja tutkintapyynnöstä, joka perustuu 14 luvun 5 §:n 4 momentissa tarkoitettuun rikosepäilyyn.

14 luku Konkurssipesän hallinto

5 § *Pesänhoitajan tehtävät*

Jos on syytä epäillä, että velallinen on saattanut syyllistyä velkojia vastaan tehtyyn rikokseen, kirjanpitorikokseen tai muuhun sellaiseen elinkeinotoiminnassa tehtyyn rikokseen, jolla saattaa olla velkojien maksunsaannin tai pesän selvityksen kannalta vähäistä suurempi merkitys, pesänhoitaja voi tehdä rikosepäilystä ilmoituksen poliisille.

Lausunnot

Sisäasiainministeriö:

Lausunnonantajan mukaan suuri osa konkurssisiin liittyvistä rikoksista paljastuu juuri syyttäjän aktiivisen mukanaolon ansiosta konkurssimenettelyssä. Jos syyttäjien tehtävät konkurssimenettelyssä poistetaan, lausunnonantaja pitää välttämättömänä, että velallisselvitykset toimitettaisiin aina poliisille. Lausunnonantaja ehdottaa velallisselvitystä koskevan säännöksen sisällöksi seuraavaa: pesänhoitajan on toimitettava velallisselvitys velalliselle, suurimmille velkojille ja esitutkintaviranomaiselle sekä pyynnöstä muillekin velkojille ja viralliselle syyttäjälle.

Lausunnonantajan mukaan velkojien edun lisäksi pesänhoitajat edustavat konkurssipesissä myös pesien selvittämisen julkista luotettavuutta. Tästä syystä on välttämätöntä, että pesänhoitajalle annetaan velvollisuus ilmoittaa kaikista konkurssipesän hoitamisen yhteydessä havaitsemistaan epäilyistä rikoksista poliisille. Lausunnonantaja ehdottaa, että konkurssilain 14 luvun 5 § (Pesänhoitajan tehtävät) muotoiltaisiin seuraavasti: Jos on syytä epäillä, että velallinen on saattanut syyllistyä velkojia vastaan tehtyyn rikokseen, kirjanpitorikokseen tai muuhun elinkeinotoiminnassa tehtyyn rikokseen, pesänhoitajan on ilmoitettava rikosepäilystä esitutkintaviranomaiselle.

Konkurssiasiain neuvottelukunta:

Neuvottelukunnan lausunnossa viitataan siihen, että raukeavissa konkurssissa pesänhoitajalle voitaisiin valtion varoista maksaa tuomioistuimen määräämän, enintään 500 euron lisäksi konkurssiasiamiehen päätöksellä palkkiota ja kulujen korvausta. Tällainen palkkion ja korvaus maksettaisiin, jos pesänhoitaja on selvittänyt raukeavaa pesää rikosepäilytapauksessa ja tehnyt ilmoituksen epäilyistä rikoksesta poliisille. Lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että perustelujen ja ehdotetun 10 luvun 5 §:n tekstin perusteella asiasta saattaa saada sellaisen käsityksen, että vain niissä raukeavissa konkurssissa, joissa on maksettu valtion varoista enintään 500 euroa, voidaan lisäksi maksaa valti-

on varoista konkurssiasiamiehen päätöksellä palkkiota ja korvausta selvitystyöstä ja tutkintapyynnöstä. Jos tarkoitus on, että mahdollisuus saada tätä palkkiota valtion varoista koskee kaikkia raukeavia pesiä, tulisi se kirjata esille perusteluihin ja pykälään selkeämmin. Sanan ”lisäksi” poistaminen ehdotetusta säädöksestä voisi tällöin selkeyttää tilannetta.

Lausunnonantaja toteaa, että raukeavissa pesissä saattaa olla varoja kaikkien pesänhoitopalkkioiden ja kulujen maksamiseen. Tuomioistuin vahvistaa tällöin palkkion myös mahdollisen rikosilmoituksen tekemisestä. Pesänhoitaja on oikeutettu nostamaan varat konkurssipesän varoista.

Konkurssilain perusteella raukeamistilanteet voivat kuitenkin olla hyvin moninaiset. Usein raukeavassa pesässä ei ole tarpeeksi varoja tuomioistuimen vahvistaman pesänhoitajan palkkion maksamiseksi kokonaisuudessaan. Käytännössä se lausunnon mukaan tarkoittaisi, että pesänhoitajan tulisi aina, varmuuden vuoksi, hyväksyttävä etukäteen tutkintapyynnön tekeminen Konkurssiasiamiehen toimistolla, jotta hän säilyttäisi mahdollisuuden myöhemmin saada korvausta valtion varoista tutkintapyynnön tekemisestä, jos pesään ei saada riittävästi varoja.

Konkurssiasian neuvottelukunta katsoo, että tätä kohtaa tulisi vielä selkeyttää, jotta menettely olisi johdonmukainen eikä säädöstekstiä voisi tulkita virheellisesti.

Neuvottelukunta pitää lausunnossaan tärkeänä myös sitä, että poliisin tutkintaresurssit talousrikosten osalta pidetään riittävällä tasolla, vaikka nyt ehdotetut muutokset tehostavat konkurssipesien osalta tutkintapyyntöjen tekemistä esitutkintaviranomaisille. On myös tärkeää, että esitutkintaviranomaisia ei rasiteta vähäpätöisillä asioilla. Neuvottelukunta katsoo, että pesänhoitajien ohjeistaminen suosituksilla on siten erityisen tärkeää tältä osin.

Lausunnossa otetaan esille vielä se, että velvollisuus lähettää velallisselvitys Konkurssiasiamiehen toimistolle perustuu Konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun asetuksen 8 §:ään. Neuvottelukunta esittää harkittavaksi, tulisiko selvyyden vuoksi tässä yhteydessä säätää tämä velvollisuus myös laintasoisesti edellä mainitussa konkurssilain pykälässä.

Verohallinto:

Verohallinnon lausunnon mukaan ehdotettu lainmuutos parantaa rikosvastuun toteutumista velallisen rikosten osalta. Muutoksella voidaan turvata se, että myös varattomissa pesissä pesänhoitajat entistä laajemmin aktivoituvat kiinnittämään huomiota rikosoikeudellisiin seikkoihin, kun he myös saavat toimenpiteistään ylimääräisen korvauksen. Lausunnon mukaan sillä, että pesänhoitaja neuvottelisi ennen tutkintapyynnön tekemistä konkurssiasiamiehen kanssa, voidaan edistää sitä, että rikosilmoitukset ovat tasalaatuisempia ja koskevat tasapuolisemmin vakavuudeltaan samanlaisia rikoksia.

Talousrikosten torjunta ja niiden selvittäminen on lausunnon mukaan jatkuvasti kärsinyt resurssien puutteesta. Verohallinto pitää tärkeänä, että kaikin keinoin pyritään välttää-

mään turhaa päällekkäistä viranomaistyötä. Ehdotus selkiyttää lausunnon mukaan viranomaisten välistä tehtävänjakoa. Pesänhoitaja voi tarvittaessa tehdä rikosilmoituksen, jos selvityksellä on merkitystä velkojien maksunsaannin tai pesän selvittämisen kannalta, ei kuitenkaan vähäisinä pidettävistä teoista. Myös konkurssiasiamies voi tehdä itse asiasta tutkintapyynnön. Mikäli asiakokonaisuudessa on kyse rikoksesta, joka kohdistuu yksittäiseen asianomistajaan, kuten esimerkiksi Verohallintoon, tältä osin puhevallan käyttö kuuluu edelleen asianomaiselle viranomaiselle. Edellä esitetty toimintamalli merkitsee lausunnon mukaan sitä, että Verohallinto voi entistä selkeämmin keskittyä tekemään rikosilmoituksia sellaisista rikoksista, jotka kohdistuvat välittömästi veronsaajiin. Tähän saakka Verohallinto on tehnyt rikosilmoituksia konkurssiin liittyvistä verollisten rikoksista erityisesti silloin, kun kyse on ollut raukeavista konkurseista, joissa muiden asianosaisten aktiivisuus reagoida rikoksiin on ollut vähäistä.

Korkein oikeus:

Korkein oikeus huomauttaa, että konkurssilain 7 luvun 10 §:n muutosehdotuksessa pykälä ja sen perustelut eivät täsmää.¹ Lausunnossa todetaan, että pykäläehdotuksen mukaan palkkio rikostutkintapyynnön ja sitä edeltävän selvityksen tekemisestä maksetaan konkurssiasiamiehen päätöksellä. Perustelujen mukaan tarkoituksena ei ole luoda maksuautomaattia, vaan päätös tehtäisiin pesänhoitajan ja konkurssiasiamiehen neuvottelujen tuloksena. Toisaalta perustelujen mukaan palkkio ja korvaus myös tästä työstä maksettaisiin tuomioistuimen päätöksellä pesän varoista, jos raukeavan pesän varat siihen riittävät. Korkein oikeus toteaa, ettei tuomioistuinta tule kuormittaa tämän tyyppisillä korvauspäätöksillä.

Rovaniemen hovioikeus:

Lausunnossa viitataan siihen, että raukeavissa ja varattomissa konkurssipesissä valtion varoista maksettavan, tällä hetkellä 500 euron suuruisen "peruspalkkion" maksaminen pesänhoitajalle voitaisiin siirtää käräjäoikeuksilta konkurssiasiamiehen toimiston tehtäväksi. Käräjäoikeudet ovat lausunnon mukaan jossain määrin vieraantuneet konkurssi-asioista tehtävän painottuessa pesänhoitajille ja valvonnan konkurssiasiamiehelle. Olisi perusteltua, että kaikki konkurssimenettelyssä valtion varoin kustannettavan "tutkimustoiminnan" laskut hoidettaisiin yhdessä paikassa.

Ehdotus rikosilmoituksen tekemisestä eräissä tilanteissa (konkurssilain 14 luvun 5 §) on asiaa selventävä säännös, eikä sen osalta hovioikeudella ole huomauttamista.

¹ Korkeimman oikeuden lausunnossa näyttää olevan virhe tässä kohden. Lausunnossa mainittu konkurssilain 7 luvun 10 § koskee syyttäjän läsnäoloa konkurssiin liittyvässä istunnossa, ja kyseinen pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Korkeimman oikeuden lausunnossa lienee tarkoitettu konkurssilain 10 luvun 5 §:ää.

Helsingin käräjäoikeus:

Käräjäoikeuden mukaan säännös siitä, että syyttäjällä on konkurssia koskevassa asiassa virkansa puolesta oikeus tutustua oikeudenkäyntiaineistoon sekä olla läsnä istuntokäsittelyssä ja esittää siinä kysymyksiä, on jäänyt vaille merkitystä. Kuten mietinnössä on todettu, syyttäjän tietojensaanti voidaan toteuttaa muulla tavalla, velallisselvityksen avulla. Sen vuoksi käräjäoikeus pitää perusteltuna konkurssilain 7 luvun 10 §:n kumoamista.

Voimassa olevan lain mukaan (KonkL 10:4) tuomioistuimien vahvistaa pesähoitajalle suoritettavan määrän suuruuden siinäkin tapauksessa, että pesähoitajalle maksetaan palkkiota ja kulujen korvausta konkurssilain 10 luvun 5 §:n 1 momentin mukaisesti valtion varoista. Konkurssilain 10 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan pesähoitajan tulee, jos hän haluaa vaatia palkkiota tai korvausta kuluista, vaatia palkkion ja kulujen vahvistamista käräjäoikeudessa konkurssin raukeamisen yhteydessä. Lainkohdan sanamuodon mukaan tämä soveltuisi myös rikosilmoituksen tekemisestä aiheutuneeseen palkkioon ja kulujen korvaukseen. Ehdotetun 10 luvun 5 §:n 1 momentin muutoksen mukaan pesähoitajalle voidaan maksaa palkkiota ja kulujen korvausta rikosilmoituksen johdosta konkurssiasiamiehen päätöksellä. Lausunnon mukaan epäselväksi jää, miten tuomioistuimen ja konkurssiasiamiehen tehtävät on tarkoitettu jaettaviksi. Herää kysymys, pitäisikö 10 luvun 4 §:n 2 momenttia tai 5 §:n 1 momenttia täsmentää tältä osin.

Suomen Asianajajaliitto:

Asianajajaliitto ei vastusta pesähoitajalle ehdotettua oikeutta rikosilmoituksen tekemiseen ja siihen liittyvää ehdotusta syyttäjän roolin keventämisestä konkurssimenettelyssä.

Liitto pitää kuitenkin erittäin tärkeää, että rikosilmoituksen tekemistä ei esitetä pesähoitajan velvollisuudeksi, ja että velkojien etu säilyy pesähoitajan harkintaa ohjaavana keskeisenä kriteerinä, kuten nyt on esitetty. Pesähoitajan tehtävä ei lähde rikosvastuun toteuttamisesta, vaan konkurssivelkojien edun toteuttamisesta.

Liitto katsoo lausunnossaan, että konkurssilain 10 luvun 5 §:n mukainen varattomissa pesissä valtion varoista maksettava arvonlisäverollinen palkkio 500 euroa on kohtuuttoman alhainen suhteessa pesähoitajalta tarpeelliseen minimityöhön, ja palkkiota tulisi ehdottomasti korottaa Valtakunnansyyttäjän viraston 5.3.2007 asettaman työryhmän esityksen mukaisesti.

Varattomista pesistä pesähoitajille maksettavat korvaukset ovat lausunnon mukaan valtiolle pieni menoerä. Jos korjausta palkkioon ei siitä huolimatta esitetä, varattomissa pesissä tapahtuvan pesähoidon sisältöä tulisi selvästi keventää joko konkurssilakia muuttamalla tai vähintäänkin siten, että konkurssiasiaain neuvottelukunta muuttaa suorituksiaan pesähoidon sisällöstä.

Tutkintapyyntöön liittyvästä työstä pesähoitajalle maksettavan tapauskohtaisen korvauksen osalta lain perusteluissa tulisi lausunnon mukaan ohjata soveltamiskäytäntöä siten, että korvaus kattaa pesähoitajan todellisen ajankäytön tavanomaisella tuntivelo-

tuksella laskettuna. Asianajajaliitto myös katsoo, että palkkiosta sopimiseen ja siihen liittyvään pesänhoitajan raportointiin liittyvät käytännöt konkurssiasiamiehen toimiston kanssa eivät myöskään saisi muodostua työlääksi.

Julkiset oikeusavustajat ry:

Lausunnonantaja pitää kannatettava, että konkurssilain 7 luvun 10 §, jonka mukaan syyttäjällä on konkurssia koskevassa asiassa virkansa puolesta oikeus tutustua oikeudenkäyntiaineistoon sekä olla läsnä istutokäsittelyssä ja esittää siinä kysymyksiä, kummottaisiin. Mietinnön mukaan nyt käsillä olevassa uudistuksessa pyritään siihen, että tehtävät alustavia rikosepäilyjä koskevissa tapauksissa siirtyisivät pesänhoitajalle ja Konkurssiasiamiehen toimistolle.

Yhdistys toteaa, ettei konkurssiasioissa käytännössä juurikaan järjestetä istuntoja, eivätkä syyttäjät ole niihin osallistuneet. Syyttäjän kyselyoikeus saattaa myös joutua ristiriitaan velallisen itsekriminointisuojaan kanssa. Syyttäjä joka tapauksessa saisi pyynnöstään velallisselvityksen, mikä turvaa syyttäjän tietojensaannin riittävällä tavalla.

Mietinnön mukaan velallisselvitys toimitettaisiin syyttäjälle vain tämän pyynnöstä. Lausunnonantaja katsoo tämän olevan linjassa sen kanssa, että ehdotuksessa pyritään siihen, että tehtävät rikosepäilytapauksissa siirtyisivät syyttäjiltä pesänhoitajille ja Konkurssiasiamiehen toimistolle. Lausunnonantaja pitää tätä järkevänä ehdotuksena sen vuoksi, että pesänhoitajilla on pesistä hyvät taustatiedot heidän jo perehdyttyään pesän asioihin. Lausunnon mukaan on siten tarkoituksenmukaisempaa, että rikosepäilytapauksissa alustava selvitystyö siirtyisi syyttäjiltä pesänhoitajille ja konkurssiasiamiehelle.

Finanssialan Keskusliitto:

Lausunnon mukaan nykyisessä laissa olevat syyttäjän läsnäoloa ja tehtäviä koskevat säännökset ovat konkurssiasioissa jääneet kuolleeksi kirjaimiksi. Sen vuoksi FK pitää tarkoituksenmukaisena näiden tehtävien siirtämistä pesänhoitajalle. Pesänhoitaja valvoo muutenkin velkojien etua, joten on perusteltua, että hän voi velkojien edun sitä vaatiessa tehdä myös rikosilmoituksen.

Lausunnonantajan mielestä ehdotus siitä, että pesänhoitaja voisi saada valtion varoista korvauksen toimistaan rikosepäilyn selvittämiseksi ja rikosilmoituksen tekemiseksi, vaikuttaa perustellulta. Lausunnossa pidetään hyvänä, että säännöksen perusteluissa edellytetään pesänhoitajan olevan yhteydessä Konkurssiasiamiehen toimistoon, jotta hän voi sopia menettelytavoista ja tehtävistä toimista. Näin myös arvioinnille epäilyn merkityksestä asiassa – ”velkojien maksunsaannin tai pesän selvityksen kannalta vähäistä suurempi merkitys” – saadaan laajempaa pohjaa, mikä myös yhdenmukaistane lausunnon mukaan käytäntöjä jo alusta alkaen.

IV Julkisselvittäjän toimivallan täsmennys

Ehdotus

Ehdotuksen mukaan konkurssilain 11 luvun 2 §:ään otettaisiin selventävä säännös siitä, että julkisselvityksessä olevan konkurssipesän hallintoa hoitaa ja päätösvaltaa käyttää nimenomaan julkisselvittäjä:

11 luku Julkisselvitys

2 §

Julkisselvitykseen siirtymisen vaikutukset

Kun päätös julkisselvitykseen siirtymisestä on tehty, pesänhoitajan määräys ja velkojien päätösvalta konkurssissa lakkaavat. Julkisselvityksessä olevan konkurssipesän hallintoa hoitaa ja päätösvaltaa käyttää konkurssi-asiamiehen määräämä, pesänhoitajan kelpoisuuden täyttävä henkilö (*julkisselvittäjä*), jonka haltuun konkurssipesään kuuluva omaisuus on luovutettava.

Lausunnot

Rovaniemen hovioikeus:

Ehdotus julkisselvityksen oikeusvaikutuksista (konkurssilain 11 luvun 2 §) on asiaa selventävä säännös eikä hovioikeudella ole sen osalta huomauttamista.

Finanssialan Keskusliitto:

Lausunnonantaja kannattaa puheena olevaa selkeyttävää säännöstä.

Suomen Asianajajaliitto:

Asianajajaliitto kannattaa lausunnossaan täsmennyksestä julkisselvittäjän toimivaltaan.

V Kanneaika takaisinsaannissa

Ehdotus

Työryhmä ehdottaa yhtenäistä takaisinsaantikanteen vireillepanoaikaa, joka laskettaisiin kaikissa tapauksissa konkurssin alkamisesta:

24 §

Kanteen vireillepano

Takaisinsaantikanne on pantava vireille vuoden kuluessa konkurssin alkamisesta. Kanne voidaan kuitenkin panna vireille vielä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun konkurssipesä havaitsi takaisinsaannin perusteen tai sen olisi pitänyt se havaita.

Lausunnot

Konkurssiasiain neuvottelukunta:

Neuvottelukunta pitää hyvänä sitä, että kanneaika takaisinsaantiasioissa tulee yhdenmukaiseksi kaikissa konkursseissa. Mahdollisten takaisinsaantivastaajien oikeusturvan kannalta nykyisin vallitsevaa tilannetta ei voida pitää hyvänä. Pesänhoitaja määrää nykyisin valvontapäivän ja sen määräämistä voidaan joutua pitkittämään, jotta saadaan varmistuttua konkurssin jatkumisen edellytyksistä tai mahdollisesta raukeamisesta.

Verohallinto:

Verohallinto katsoo, että takaisinsaantikanteen määräajan laskeminen konkurssin alkamisesta selkiyttää lainsäädäntöä. On tarkoituksenmukaista, että eri tavoin toteutuvissa konkurssimenettelyissä takaisinsaannin määräpäivä kaikissa tilanteissa on sama yksiselitteinen ajankohta.

Rovaniemen hovioikeus:

Hovioikeus katsoo lausunnossaan, että konkurssitakaisinsaantia koskevan kanteen vireillepanoajan muutos ja ajan kytkeminen konkurssin alkamiseen selventää takaisinsaantilakia.

Helsingin käräjäoikeus:

Käräjäoikeuden mukaan vaikka ehdotuksen taustalla ovat julkisselvityksenä jatkuvissa konkursseissa esille tulleet määräaikakysymykset, määräajan yhdenmukaistaminen selventäisi prosessin vireillepanoaikaa muutenkin.

Finanssialan Keskusliitto:

Lausunnonantaja pitää ehdotusta kannatettavana yleisperusteluissa mainituista, valvontapäivään sidotun määräajan ongelmallisuuteen liittyvistä syistä. Lisäksi lausunnossa tuodaan esiin kannatus sille, että nykyinen kolmen kuukauden jatkoaika kanteen nostamiselle eräissä tapauksissa jää edelleen voimaan.

Suomen Asianajajaliitto:

Asianajajaliitto kannattaa lausunnossaan ehdotuksia takaisinsaantikanteen nostamisen määräajan uudesta määrittelystä.

VI Ulosottokaaren täsmentäminen

Ehdotus

Työryhmän mietinnössä ehdotetaan myös ulosottokaaren 3 luvun 73 §:n vähäistä täsmennystä, joka helpottaa säännöksen käyttämistä ulosotossa.

Laki **ulosottokaaren muuttamisesta**

73 §

Kielto luovuttaa eräitä tietoja

Ulosottomies ei saa luovuttaa tietoa, joka on olennaisin osin saatu:

1) henkilöltä, joka on siinä menettelyssä todistajana velvollinen tai oikeutettu kieltäytymään todistamasta siitä seikasta, jollei kieltäytymään oikeutettu anna luovuttamiseen suostumustaan;

2) velalliselta kysyttäessä 52 §:ssä tarkoitettua seikasta, jos vastauksesta käy ilmi, että velallinen on saattanut syyllistyä muuhun kuin ulosottomenettelyssä tehtyyn rikokseen, ja tiedon luovuttaminen saattaa hänet siinä menettelyssä syytteen vaaraan; tai

3) sivulliselta, jos tieto koskee sivullisen väärinkäytöksiä.

Lausunnot

Lausunnoissa ei esitetty kannanottoja tästä ehdotuksesta.

LAUSUNTOPYYNTÖ

Oikeusministeriö pyytää kunnioittaen lausuntoanne oheisesta konkurssityöryhmän mietinnöstä ”Konkurssilain tarkistaminen” (oikeusministeriön työryhmämietintö 73/2010).

Mietintö on saatavissa myös internetin kautta oikeusministeriön verkkosivuilta osoitteesta [http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Mietintöjä ja lausuntoja/1284989754805](http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Mietintöjä_ja_lausuntoja/1284989754805)

Lausuntonne pyydetään toimittamaan **perjantaihin 19. marraskuuta 2010 mennessä** osoitteeseen: Oikeusministeriö, Lainvalmisteluosasto, PL 25, 00023 VALTIONEUVOSTO sekä lisäksi sähköisessä muodossa (word- tai rtf-tiedostona) osoitteella: oikeusministerio@om.fi.

Lausuntoa pyydetään ainoastaan mietinnön ehdotusosasta (ei siis liitemuistiosta).

Lisätietoja asiasta antaa tarvittaessa lainsäädäntöneuvos Tuula Linna, puh. (09) 1606 7718, etunimi.sukunimi@om.fi.

Helsingissä 11. lokakuuta 2010

Ylijohtaja

Pekka Nurmi

Tahot, joilta lausuntoa on pyydetty

(tähdellä merkitty ne, jotka ovat antaneet lausuntonsa):

Sisäasiainministeriö*

Valtiovarainministeriö*

Ulkoasiainministeriö

Keskusrikospoliisi*

Konkurssiain neuvottelukunta*

Valtakunnanvoudinvirasto*

Valtakunnansyyttäjänvirasto*

Verohallinto*

Korkein oikeus*

Helsingin hovioikeus

Rovaniemen hovioikeus*

Helsingin käräjäoikeus*

Finanssialan Keskusliitto*

Keskuskauppakamari*

Elinkeinoelämän Keskusliitto*

Ihmisoikeusliitto ry

Julkiset oikeusavustajat ry*

Suomen Asianajajaliitto*

Suomen Kihlakunnanvoudit ry*

Suomen Syyttäjäyhdistys ry

Suomen Yrittäjät*

Professori Veli-Pekka Viljanen, Turun yliopisto

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7105
ISBN 978-952-259-104-3 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.jm.fi